

U S T A W A

z dnia 24 stycznia 1991 r.

o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego

Opracowano na
podstawie: t.j.
Dz. U. z 2018 r.
poz. 276, z 2019 r.
poz. 752, 2020.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej uznaje szczególne zasługi dla Polski tych wszystkich obywateli polskich, którzy walczyli o suwerenność i niepodległość Ojczyzny, nie szczędząc życia i zdrowia na polach walki zbrojnej – w formacjach Wojska Polskiego, armii sojusznicznych, a także w podziemnych organizacjach niepodległościowych i w działalności cywilnej – z narażeniem na represje.

Sejm stwierdza, że władze III Rzeszy Niemieckiej, ówczesne władze Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich i komunistyczny aparat represji w Polsce są winni cierpienie zadanych wielu obywatelom Państwa Polskiego ze względów narodowościowych, politycznych i religijnych. Spowodowały one śmierć wielu milionów, a dla wielu stały się przyczyną trwałej utraty zdrowia.

Kombatantom oraz ofiarom represji należy jest głęboki szacunek wszystkich rodaków oraz szczególna troska i opieka ze strony instytucji państwowych, samorządów terytorialnych i organizacji społecznych. Dając wyraz tym intencjom – uchwała się, co następuje:

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 1. 1. Kombatantami są osoby, które brały udział w wojnach, działaniach zbrojnych i powstaniach narodowych, wchodząc w skład formacji wojskowych lub organizacji walczących o suwerenność i niepodległość Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Za działalność kombatancą uznaje się:

- 1) pełnienie służby wojskowej w Wojsku Polskim lub w polskich formacjach wojskowych przy armiach sojusznicznych podczas działań wojennych prowadzonych na wszystkich frontach przez Państwo Polskie;
- 2) (uchylony)

- 3) pełnienie służby w polskich podziemnych formacjach i organizacjach, w tym w działających w ramach tych organizacji oddziałach partyzanckich w okresie wojny 1939–1945;
- 4) pełnienie służby wojskowej w armiach sojusznicych, a także w sojusznicych organizacjach ruchu oporu w okresie wojny 1939–1945, z wyjątkiem formacji Ludowego Komisariatu Spraw Wewnętrznych Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich (NKWD) oraz innych specjalnych formacji, które prowadziły działalność przeciwko ludności polskiej;
- 5) pełnienie służby w polskich podziemnych formacjach wojskowych lub organizacjach niepodległościowych na terytorium Państwa Polskiego w jego granicach sprzed dnia 1 września 1939 r. oraz w granicach powojennych w okresie od wkroczenia armii Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich (ZSRR) do dnia 21 października 1963 r., jeżeli były to formacje lub organizacje stawiające sobie za cel niepodległość i suwerenność Rzeczypospolitej;
- 6) uczestniczenie w walkach w jednostkach Wojska Polskiego oraz zmilitaryzowanych służbach państwowych z oddziałami Ukraińskiej Powstańczej Armii oraz grupami Wehrwolfu;
- 7) uczestniczenie w tzw. Niszczycielskich Batalionach („Istriebitielnych Batalionach”) na dawnych ziemiach polskich w województwach: lwowskim, stanisławowskim, tarnopolskim i wołyńskim w obronie ludności polskiej przed ukraińskimi nacjonalistami, w latach 1944–1945.

Art. 2. Za działalność równorzędną z działalnością kombatancą uznaje się:

- 1) pełnienie funkcji cywilnych we władzach powstań narodowych oraz w administracji podziemnego Państwa Polskiego w okresie wojny 1939–1945, a także w podziemnych niepodległościowych organizacjach cywilnych w latach 1945–1956;
- 2) udział w okresie do 31 grudnia 1945 r. w walkach o zachowanie suwerenności i niepodległości Państwa Polskiego w zmilitaryzowanych służbach państwowych;
- 3) prowadzenie w okresie wojny 1939–1945 zorganizowanego i profesjonalnego tajnego nauczania dzieci i młodzieży;
- 3¹) dawanie schronienia osobom narodowości żydowskiej lub innym osobom, za których ukrywanie w latach 1939–1945, ze względu na ich narodowość lub

działalność na rzecz suwerenności i niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej – groziła kara śmierci;

- 4) zaokrętowanie marynarzy polskich w charakterze członków załogi na statku bandery własnej lub bandery koalicyjnej, przeznaczonym do działań wojennych w okresie wojny 1939–1945;
- 5) uczestniczenie w latach 1914–1945 w walkach o polskość i wolność narodową Śląska, Wielkopolski, Ziemi Lubuskiej, Gdańska, Pomorza i Ziemi Kaszubskiej oraz Warmii i Mazur, a także innych ziem zagarniętych przez zaborców;
- 6) czynny udział w zbrojnym wystąpieniu o wolność i suwerenność Polski w Poznaniu w czerwcu 1956 r., który spowodował śmierć lub uszczerbek na zdrowiu;
- 7) poniesienie śmierci, uszkodzenie ciała lub rozstrój zdrowia na czas powyżej siedmiu dni w grudniu 1970 r. na Wybrzeżu wskutek działania wojska lub milicji podczas wystąpień wolnościowych.

Art. 3. Do okresów działalności kombatanckiej lub równorzędnej z działalnością kombatancką zalicza się również czas przebywania:

- 1) w niewoli lub obozach internowanych oraz w obozach podległych Głównemu Zarządowi do Spraw Jeńców Wojennych i Internowanych (GUPWI) NKWD, a od marca 1946 r. MWD ZSRR, i obozach podległych Wydziałowi Obozów Kontrolno-Filtracyjnych NKWD, a od marca 1946 r. MWD ZSRR, spowodowanego działalnością kombatancką, o której mowa w art. 1 ust. 2;
- 2) w hitlerowskich więzieniach, obozach koncentracyjnych i ośrodkach zagłady oraz w innych miejscach odosobnienia, w których warunki pobytu nie różniły się od warunków w obozach koncentracyjnych, a osoby tam osadzone pozostawały w dyspozycji hitlerowskich władz bezpieczeństwa, a także w więzieniach i poprawczych obozach pracy oraz poprawczych koloniach pracy podległych Głównemu Zarządowi Obozów i Kolonii Poprawczych (GUŁag) NKWD, a od marca 1946 r. MWD ZSRR, a także w więzieniach lub innych miejscach odosobnienia na terytorium Polski – spowodowanego działalnością, o której mowa w art. 1 ust. 2 i art. 2.

Art. 4. 1. Przepisy ustawy stosuje się również do osób, które podlegały represjom wojennym i okresu powojennego. Represjami w rozumieniu ustawy są okresy przebywania:

- 1) z przyczyn politycznych, narodowościowych, religijnych i rasowych:
 - a) w hitlerowskich więzieniach, obozach koncentracyjnych i ośrodkach zagłady,
 - b) w innych miejscach odosobnienia, w których warunki pobytu nie różniły się od warunków w obozach koncentracyjnych, a osoby tam osadzone pozostawały w dyspozycji hitlerowskich władz bezpieczeństwa,
 - c) w innych miejscach odosobnienia, w których pobyt dzieci do lat 14 miał charakter eksterminacyjny, a osoby tam osadzone pozostawały w dyspozycji hitlerowskich władz bezpieczeństwa;
- 2) z przyczyn narodowościowych i rasowych w gettach;
- 3) z przyczyn politycznych, religijnych i narodowościowych:
 - a) w więzieniach oraz poprawczych obozach pracy i poprawczych koloniach pracy podległych Głównemu Zarządowi Obozów i Kolonii Poprawczych NKWD, a od marca 1946 r. MWD ZSRR,
 - b) na przymusowych zesłaniach i deportacji w ZSRR;
- 4) w więzieniach lub innych miejscach odosobnienia na terytorium Polski na mocy skazania w latach 1944–1956, na podstawie przepisów wydanych przez władze polskie, przez sądy powszechne, wojskowe i specjalne albo w latach 1944–1956 bez wyroku – za działalność polityczną bądź religijną, związaną z walką o suwerenność i niepodległość.

2. Przepisy ustawy stosuje się także do osób, które jako dzieci zostały odebrane rodzicom w celu poddania eksterminacji lub w celu przymusowego wynarodowienia.

Art. 5. Okresy, o których mowa w art. 1 ust. 2 oraz w art. 2–4, ustala się w miesiącach. W przypadku braku danych do ustalenia takiego okresu, przyjmuje się okres w wymiarze 1 miesiąca.

Art. 6. Ilekroć w ustawie jest mowa o stowarzyszeniach kombatanckich, rozumie się przez to stowarzyszenia lub związki stowarzyszeń działające na podstawie prawa o stowarzyszeniach, zrzeszające kombatanatów lub ofiary represji wojennych i okresu powojennego.

Art. 6¹. Dzień 1 września ustanawia się Dniem Weterana Walk o Niepodległość Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 6². 1. Tworzy się Korpus Weteranów Walk o Niepodległość Rzeczypospolitej Polskiej.

2. W skład Korpusu Weteranów Walk o Niepodległość Rzeczypospolitej Polskiej wchodzi kombatanci posiadający, określone w ustawie, uprawnienia z tytułu prowadzenia działalności kombatanckiej, o której mowa w art. 1 ust. 2, lub działalności równorzędnej z działalnością kombatancką, o której mowa w art. 2 pkt 2 lub 4–6, zwani dalej „członkami Korpusu Weteranów Walk o Niepodległość Rzeczypospolitej Polskiej”.

3. Członkostwo w Korpusie Weteranów Walk o Niepodległość Rzeczypospolitej Polskiej potwierdza legitymacja, wydawana na wniosek członka Korpusu Weteranów Walk o Niepodległość Rzeczypospolitej Polskiej przez Szefa Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych.

4. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, tryb wydawania i dokumenty niezbędne do wydania legitymacji członka Korpusu Weteranów Walk o Niepodległość Rzeczypospolitej Polskiej oraz wzór tej legitymacji, mając na względzie konieczność zapewnienia sprawności postępowania przy wydawaniu tej legitymacji oraz identyfikacji członków Korpusu Weteranów Walk o Niepodległość Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 7. 1. Centralnym organem administracji rządowej właściwym w sprawach kombatantów oraz osób, które podlegały represjom wojennym i okresu powojennego, jest Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, podległy ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego.

2. Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych wykonuje swoje zadania przy pomocy Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych.

3. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy zakres działania, sposób wykonywania zadań i organizację Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, mając na względzie konieczność zapewnienia sprawnego funkcjonowania tego Urzędu.

4. Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych jest powoływany i odwoływany przez Prezesa Rady Ministrów na wniosek ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego.

5. Stanowisko Szefa Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych może zajmować osoba, która:

- 1) posiada tytuł zawodowy magistra lub równorzędny;
- 2) jest obywatelem polskim;
- 3) korzysta z pełni praw publicznych;
- 4) nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe.
- 5) (uchylony)
- 6) (uchylony)
- 7) (uchylony)
6. (uchylony)
7. (uchylony)
8. (uchylony)
9. (uchylony)
10. (uchylony)
11. (uchylony)
12. (uchylony)
13. (uchylony)
14. (uchylony)

Art. 7¹. Przy Szefie Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych działa Rada do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, zwana dalej „Radą”, jako organ opiniodawczo-doradczy w sprawach objętych działaniem Szefa Urzędu.

Art. 7². 1. W skład Rady wchodzi od 12 do 15 członków.

2. Członkowie Rady są powoływani spośród kombatantów i osób represjonowanych i odwoływani przez Szefa Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych.

3. Członkowie Rady pełnią swoją funkcję społecznie.

4. Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych określi, w drodze zarządzenia, organizację i tryb pracy Rady.

Art. 7³. 1. Do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiaty należy:

- 1) realizacja dla kombatantów i osób represjonowanych zadań w zakresie opieki zdrowotnej i usług opiekuńczych;

- 2) organizacja na terenie powiatu obchodu rocznic w celu upamiętnienia walki o niepodległość Polski oraz uczczenia pamięci ofiar wojny i okresu powojennego;
- 3) świadczenie pomocy w przygotowywaniu udokumentowanych wniosków o przyznanie w drodze wyjątku emerytur i rent;
- 4) analiza sytuacji życiowej kombatantów i osób represjonowanych oraz podejmowanie w tym zakresie stosownych inicjatyw.

2. Do zadań wojewody należy wykonywanie działań zmierzających do integracji środowisk kombatanckich i koordynacji ich działań.

3. Samorząd powiatowy oraz wojewoda współdziałają przy realizacji zadań, o których mowa w ust. 1 i 2, z organizacjami społecznymi oraz stowarzyszeniami kombatantów i osób represjonowanych.

4. Do realizacji zadań, o których mowa w ust. 2 i 3, wojewoda może w porozumieniu z Szefem Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych powołać pełnomocnika.

Art. 7⁴. 1. Organem opiniodawczo-doradczym wojewody w sprawach związanych z integracją środowisk kombatanckich i koordynacją ich działań jest wojewódzka rada kombatancka.

2. Wojewoda zapewnia obsługę techniczno-administracyjną wojewódzkiej rady kombatanckiej.

3. Członków wojewódzkiej rady kombatanckiej, w liczbie od 5 do 9, powołuje wojewoda w porozumieniu z Szefem Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych spośród mających miejsce zamieszkania na terenie danego województwa osób, które uzyskały decyzję potwierdzającą działalność wymienioną w art. 1 ust. 2 lub w art. 2 albo okoliczności, o których mowa w art. 4.

4. Członków wojewódzkiej rady kombatanckiej odwołuje wojewoda na wniosek Szefa Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych.

5. Członkom wojewódzkiej rady kombatanckiej przysługuje zwrot kosztów przejazdów na posiedzenia rady na zasadach określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 77⁵ § 2 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 2016 r. poz. 1666, 2138 i 2255, z 2017 r. poz. 60 i 962 oraz z 2018 r. poz. 4).

6. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, organizację i tryb pracy wojewódzkiej rady kombatanckiej, uwzględniając efektywność działania rady.

7. Zwrot kosztów przejazdów dla członków wojewódzkich rad kombatanckich następuje z części budżetu państwa, której dysponentem jest Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych.

Art. 8. 1. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, po zasięgnięciu opinii Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) miejsca odosobnienia, w których warunki pobytu nie różniły się od warunków w obozach koncentracyjnych i w których osadzone osoby pozostawały w dyspozycji hitlerowskich władz bezpieczeństwa,
- 2) więzienia i obozy NKWD lub więzienia i obozy będące pod nadzorem NKWD, w których były osadzone osoby narodowości polskiej lub obywatele polscy innych narodowości,
- 3) obozy, o których mowa w art. 3 pkt 2 i art. 4 ust. 1 pkt 1 lit. b i c oraz pkt 3 – mając na względzie ustalenia historyczne oraz konieczność zapewnienia sprawnej i rzetelnej identyfikacji osób, które przebywały w tych miejscach odosobnienia, więzieniach i obozach.

2. Na wniosek osoby zainteresowanej:

- 1) prezes sądu okręgowego, z zastrzeżeniem pkt 2 lit. a, potwierdza okoliczność, o której mowa w art. 4 ust. 1 pkt 4;
- 2) Prezes Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu potwierdza okoliczność, o której mowa:
 - a) w art. 4 ust. 1 pkt 4, w przypadku osadzenia bez wyroku w więzieniu lub innym miejscu odosobnienia na terytorium Polski,
 - b) w art. 4 ust. 2.

Rozdział 2

Uprawnienia pracownicze

Art. 9. 1. Okresy, o których mowa w art. 1 ust. 2, art. 2, art. 3 i art. 4 ust. 1, zalicza się do okresów zatrudnienia, od których zależy przyznanie lub wysokość świadczeń przysługujących pracownikom od pracodawcy, na podstawie złożonego

przez pracownika ubiegającego się o te świadczenia wniosku, do którego należy dołączyć dokument stwierdzający przyznanie uprawnień określonych w ustawie.

2. (uchylony)

3. W przypadku gdy pracownik w okresach, o których mowa w art. 1 ust. 2, art. 2, art. 3 i art. 4 ust. 1, był jednocześnie zatrudniony, okresy te zalicza się do okresu zatrudnienia warunkującego nabycie świadczeń pracowniczych, jeżeli przy ustalaniu prawa do tych świadczeń do okresu tego zatrudnienia nie zostało zaliczone to zatrudnienie.

Art. 10. Kombatantom i osobom, o których mowa w art. 2 i 4, zwanym dalej „innymi osobami uprawnionymi”, pozostającym w zatrudnieniu, zwiększa się przysługujący im urlop wypoczynkowy o 10 dni roboczych. Zwiększenie to nie przysługuje, jeżeli osoby te korzystają z urlopu o wymiarze przekraczającym 26 dni roboczych w ciągu roku.

Art. 11. 1. Rozwiązanie stosunku pracy z kombatantem lub inną osobą uprawnioną w okresie 2 lat przed osiągnięciem wieku uprawniającego do wcześniejszego przejścia na emeryturę, o którym mowa w art. 14, może nastąpić po uprzednim uzyskaniu zgody starosty.

2. Przepis ust. 1 nie dotyczy osób zajmujących kierownicze stanowiska obsadzone w drodze powołania oraz osób, które spełniają warunki wymagane do uzyskania emerytury, a także rozwiązania stosunku pracy bez wypowiedzenia z winy pracownika.

Rozdział 3

Uprawnienia emerytalne

Art. 12. 1. Kombatantom będącym inwalidami wojennymi lub wojskowymi przysługują świadczenia pieniężne i inne uprawnienia przewidziane w przepisach ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 2017 r. poz. 2193).

1a. Członkom rodzin pozostałym po kombatantach będących inwalidami wojennymi lub wojskowymi przysługują świadczenia pieniężne i inne uprawnienia przewidziane w przepisach ustawy, o której mowa w ust. 1, z wyłączeniem uprawnień określonych w art. 12a i art. 23b tej ustawy.

2. Świadczenia pieniężne i inne uprawnienia przewidziane w przepisach ustawy, o której mowa w ust. 1, z wyłączeniem uprawnień określonych w art. 12a i art. 23b tej ustawy, przysługują na zasadach określonych w tych przepisach również:

- 1) osobom, które zostały uznane za niezdolne do pracy wskutek niezdolności do pracy pozostającej w związku z pobytem w miejscach, o których mowa w art. 3 i art. 4 ust. 1;
- 2) członkom rodzin pozostałym po osobach pobierających w chwili śmierci rentę z tytułu niezdolności do pracy, o której mowa w pkt 1.

3. Za niezdolność do pracy pozostającą w związku z pobytem w miejscach, o których mowa w art. 3 i art. 4 ust. 1, uważa się niezdolność do pracy będącą następstwem zranień, kontuzji lub innych obrażeń lub chorób powstałych w związku z tym pobytem.

4. Związek zranień, kontuzji lub innych obrażeń lub chorób z pobytem w miejscach, o których mowa w art. 3 i art. 4 ust. 1, a także związek niezdolności do pracy z takim pobytem ustala lekarz orzecznik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

5. Dokumentem potwierdzającym prawo do korzystania z uprawnień, o których mowa w ust. 1, jest legitymacja osoby represjonowanej wystawiona przez organ rentowy.

6. Legitymacja osoby represjonowanej, o której mowa w ust. 5, podlega z dniem śmierci osoby represjonowanej anulowaniu przez organ rentowy.

7. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, tryb wydawania i anulowania legitymacji osoby represjonowanej, dokumenty wymagane do wydania legitymacji osoby represjonowanej oraz wzór legitymacji osoby represjonowanej, kierując się koniecznością zapewnienia sprawności postępowania przy wydawaniu legitymacji osób represjonowanych.

Art. 13. Okresy, o których mowa w art. 1 ust. 2 i art. 2–4, uwzględnia się w wymiarze podwójnym przy ustalaniu prawa do emerytury lub renty, na zasadach określonych w przepisach ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1383, 1386 i 2120).

Art. 14. 1. Kombatanci i inne osoby uprawnione mogą, na swój wniosek, przejść na emeryturę po osiągnięciu 55 lat przez kobietę i 60 lat przez mężczyznę, jeżeli mają okres zatrudnienia wymagany do uzyskania emerytury.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do kombatantów i innych osób uprawnionych, nabywających prawo do emerytury z innych tytułów niż zatrudnienie.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się do osób urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r.

Art. 15. 1. Kombatantom i innym osobom uprawnionym, pobierającym emeryturę lub rentę albo uposażenie w stanie spoczynku bądź uposażenie rodzinne, przysługuje dodatek, zwany dalej „dodatkiem kombatanckim”, w wysokości 144,25 zł miesięcznie.

2. Dodatek kombatantki przysługuje oprócz emerytury lub renty i nie jest uwzględniany przy obliczaniu wysokości świadczeń określonych w przepisach ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

3. W razie zbiegu prawa do kilku świadczeń o charakterze emerytalno-rentowym, przysługuje tylko jeden dodatek kombatantki, o którym mowa w ust. 1.

3¹. W razie zbiegu prawa do uposażenia w stanie spoczynku albo uposażenia rodzinnego z prawem do świadczeń o charakterze emerytalnym lub rentowym, ust. 3 stosuje się odpowiednio.

4. Osobie uprawnionej jednocześnie do dodatku kombatanckiego i dodatku z tytułu tajnego nauczania na podstawie odrębnych przepisów przysługuje tylko jeden z tych dodatków – wyższy lub wybrany przez zainteresowanego.

5. Kwota dodatku kombatanckiego, o której mowa w ust. 1, ulega podwyższeniu przy zastosowaniu wskaźnika waloryzacji emerytur i rent – od miesiąca, w którym jest przeprowadzona waloryzacja.

6. Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych ogłasza w formie komunikatu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” co najmniej na 7 dni roboczych przed najbliższym terminem waloryzacji należną od tego terminu kwotę dodatku kombatanckiego.

7. (utracił moc)¹⁾

Art. 16. 1. Kombatantom i innym osobom uprawnionym, które nie mają prawa do emerytury lub renty na podstawie przepisów o zaopatrzeniu inwalidów wojennych

¹⁾ Z dniem 22 marca 2004 r. na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 9 marca 2004 r. sygn. akt K 12/02 (Dz. U. poz. 444).

i wojskowych oraz ich rodzin lub na podstawie innych przepisów, jeżeli nie mają niezbędnych środków utrzymania, może być przyznana w drodze wyjątku:

- 1) emerytura, jeżeli osiągnęli wiek: 55 lat kobieta i 60 lat mężczyzna;
- 2) renta z tytułu niezdolności do pracy, jeżeli zostali uznani za niezdolnych do pracy.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do członków rodzin pozostałych po kombatantach i innych osobach uprawnionych, jeżeli spełniają warunki wymagane do uzyskania renty rodzinnej.

3. Emerytury i renty, o których mowa w ust. 1 i 2, przyznaje się odpowiednio w wysokości najniższej emerytury, renty z tytułu niezdolności do pracy lub renty rodzinnej, określonych w przepisach ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

4. Do emerytur i rent, o których mowa w ust. 1 i 2, przysługują dodatki: pielęgnacyjny oraz do rent rodzinnych – dodatek dla sierot zupełnych, na zasadach i w wysokości określonych w przepisach ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a także dodatek kombatancki.

5. W razie śmierci osoby, o której mowa w ust. 1 i 2, przysługuje zasiłek pogrzebowy.

6. Świadczenia, o których mowa w ust. 1 i 2, przyznaje Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Art. 17. 1. Do ustalania wysokości świadczeń, o których mowa w art. 15 i art. 16, oraz w innych sprawach nieuregulowanych w ustawie stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

2. Emeryturę i rentę przyznawaną w drodze wyjątku, wraz z dodatkiem kombatanckim, wypłaca się począwszy od dnia powstania prawa do tych świadczeń, jednak za okres nie dłuższy niż 3 miesiące kalendarzowe poprzedzające miesiąc złożenia wniosku.

3. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, po zasięgnięciu opinii Szefa Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, określi, w drodze rozporządzenia, tryb przyznawania dodatku kombatanckiego oraz emerytury

i renty przyznawanych w drodze wyjątku, mając na względzie konieczność zapewnienia sprawności postępowania przy przyznawaniu tych świadczeń.

Rozdział 4

Ochrona zdrowia, pomoc socjalna i inne uprawnienia

Art. 18. Kombatanci i inne osoby uprawnione korzystają z pierwszeństwa do środowiskowej opieki socjalnej w miejscu zamieszkania, w uzyskaniu miejsc w domach pomocy społecznej, w szczególności w domach przeznaczonych dla kombatantów.

Art. 19. 1. Kombatantom i innym osobom uprawnionym, znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej, zdrowotnej oraz w związku z zaistnieniem zdarzeń losowych, może być przyznana pomoc pieniężna – jednorazowa lub okresowa.

2. Pomoc pieniężna jednorazowa może być przyznana w szczególności na:

- 1) częściowe pokrycie kosztów zakupu wózka inwalidzkiego, sprzętu rehabilitacyjnego lub wyrobów medycznych;
- 2) dostosowanie pomieszczeń mieszkalnych do rodzaju niepełnosprawności.

3. Pomoc pieniężna okresowa może być przyznana w szczególności na:

- 1) zaspokojenie potrzeb bytowych i ochronę zdrowia w przypadku długotrwałej choroby powodującej wzrost kosztów utrzymania, zakupu leków, środków opatrunkowych oraz dojazdów do zakładów leczniczych na zabiegi medyczne i rehabilitacyjne;
- 2) opłacenie pomocy pielęgnacyjnej niezbędnej z uwagi na wiek oraz stan zdrowia;
- 3) opłacenie lektora dla ociemniałych kombatantów będących inwalidami wojennymi.

4. Pomoc pieniężna jednorazowa przysługuje również wdowom lub wdowcom pozostałym po kombatantach oraz innych osobach uprawnionych, posiadającym decyzję Szefa Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych wydaną na podstawie art. 22 ust. 2.

Art. 19a. 1. Pomoc pieniężna jednorazowa może być przyznana, jeżeli:

- 1) dochód osoby samotnie gospodarującej nie przekracza kwoty odpowiadającej 220% najniższej emerytury, ogłaszanej przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na podstawie art. 94 ust. 2 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 17 grudnia

1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, zwanej dalej „najniższą emeryturą”;

- 2) dochód na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty odpowiadającej 150% najniższej emerytury;
- 3) dochód osoby samotnie gospodarującej lub dochód na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty odpowiadającej 300% najniższej emerytury, w przypadku gdy wnioskodawca:
 - a) pobiera rentę inwalidy wojennego lub wojskowego,
 - b) jest osobą całkowicie niezdolną do pracy i do samodzielnej egzystencji.

2. Pomoc pieniężna okresowa może być przyznana, jeżeli:

- 1) dochód osoby samotnie gospodarującej nie przekracza kwoty odpowiadającej 150% najniższej emerytury;
- 2) dochód na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty odpowiadającej 100% najniższej emerytury.

3. Pomoc pieniężna jednorazowa jest przyznawana do wysokości 150% najniższej emerytury, przy czym pomoc przeznaczona na częściowe pokrycie kosztów zakupu wózka inwalidzkiego, sprzętu rehabilitacyjnego, wyrobów medycznych lub dostosowanie pomieszczeń mieszkalnych do rodzaju niepełnosprawności jest przyznawana do wysokości 300% najniższej emerytury.

4. Pomoc pieniężna okresowa jest przyznawana do wysokości 100% najniższej emerytury miesięcznie.

5. Pomoc pieniężna okresowa jest przyznawana na okres do 6 miesięcy i nie częściej niż raz na 12 miesięcy.

6. Pomoc pieniężna jednorazowa jest przyznawana nie częściej niż raz na 12 miesięcy.

Art. 19b. 1. Ustalenie prawa do pomocy pieniężnej i jej wypłata należy do zadań Szefa Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych.

2. W przypadku osób pobierających rentę inwalidy wojennego lub rentę rodzinną po inwalidzie wojennym ustalenie prawa do pomocy pieniężnej i jej wypłata należy do zadań Związku Inwalidów Wojennych RP.

3. Podziału środków finansowych na pomoc pieniężną dokonuje Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych.

Art. 19c. 1. Pomoc pieniężna może być przyznana na wniosek osób, o których mowa w art. 19 ust. 1 i 4.

2. Wniosek o przyznanie pomocy pieniężnej składa się w Urzędzie do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych. W przypadku osób pobierających rentę inwalidy wojennego lub rentę rodzinną po inwalidzie wojennym wniosek składa się w Związku Inwalidów Wojennych RP.

3. Wniosek o przyznanie pomocy pieniężnej zawiera imię lub imiona oraz nazwisko, datę urodzenia, numer PESEL, dane teleadresowe: adres miejsca zamieszkania lub adres korespondencyjny, numer telefonu lub adres poczty elektronicznej, nazwę banku i numer rachunku bankowego lub nazwę spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej i numer rachunku w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej, na który ma zostać wypłacona pomoc pieniężna, dochód netto wnioskodawcy, a także imię, nazwisko, stopień pokrewieństwa oraz dochód netto osób, z którymi wnioskodawca prowadzi gospodarstwo domowe.

4. Do wniosku o przyznanie pomocy pieniężnej należy dołączyć odpowiednio kopie dokumentów, które będą stanowić podstawę ustalenia stanu zdrowia, sytuacji rodzinnej i materialnej wnioskodawcy lub osób prowadzących wspólne gospodarstwo domowe z wnioskodawcą:

- 1) orzeczenia o inwalidztwie, o niezdolności do pracy lub o stopniu niepełnosprawności;
- 2) dokumentu potwierdzającego wysokość dochodu netto, w szczególności aktualnej decyzji o waloryzacji renty lub emerytury lub zaświadczenia pracodawcy o wysokości wynagrodzenia za pracę;
- 3) nakazu płatniczego podatku rolnego oraz zaświadczenia z urzędu gminy o wielkości gospodarstwa rolnego w hektarach przeliczeniowych;
- 4) zaświadczenia o kontynuowaniu przez dziecko wnioskodawcy nauki w gimnazjum, szkole ponadgimnazjalnej, szkole ponadpodstawowej lub szkole wyższej;
- 5) decyzji o uznaniu lub odmowie uznania danej osoby za bezrobotną oraz utracie statusu bezrobotnego, przyznaniu, odmowie przyznania, wstrzymaniu lub wznowieniu wypłaty oraz utracie lub pozbawieniu prawa do zasiłku, stypendium i innych finansowanych z Funduszu Pracy świadczeń niewynikających z zawartych umów albo oświadczenia o pozostawaniu w ewidencji bezrobotnych lub poszukujących pracy.

Art. 19d. W szczególnie uzasadnionych przypadkach kombatantom i innym osobom uprawnionym, a także pozostałym po nich wdowom lub wdowcom, o których mowa w art. 19 ust. 4, na ich wniosek, Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych może przyznać pomoc pieniężną na innych warunkach niż określone w art. 19a ust. 1–4 i ust. 6 i art. 19b ust. 2.

Art. 19e. 1. Do spraw związanych z przyznawaniem pomocy pieniężnej przepisy art. 6 pkt 3, 10, 14 i 16, art. 8 ust. 3–13, art. 11 ust. 1, art. 12, art. 13, art. 98, art. 100, art. 104, art. 105, art. 106 ust. 1, 3a i 5, art. 107 ust. 5b–5d i art. 109 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1508, z późn. zm.²⁾) stosuje się odpowiednio.

1a. Do dochodu ustalanego w postępowaniu o przyznanie pomocy pieniężnej nie wlicza się świadczeń pieniężnych, o których mowa w art. 36 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, kwoty zasiłku pielęgnacyjnego, o którym mowa w art. 16 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 2220 i 2354 oraz z 2019 r. poz. 60, 303, 577 i 730), kwoty dodatku pielęgnacyjnego, o którym mowa w art. 75 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, kwoty dodatku pieniężnego do renty inwalidzkiej, o którym mowa w art. 12a ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin, oraz pomocy pieniężnej.

2. Do postępowania w sprawie przyznania pomocy pieniężnej przez Związek Inwalidów Wojennych RP lub Szefa Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, stosuje się przepisy ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2017 r. poz. 1257).

Art. 19f. (uchylony)

Art. 20. 1. Kombatantom i innym osobom uprawnionym przysługuje ulga taryfowa w wysokości 50% przy przejazdach środkami komunikacji miejskiej.

2. Kombatantom i innym osobom uprawnionym – emerytom, rencistom i inwalidom oraz osobom pobierającym uposażenie w stanie spoczynku lub uposażenie rodzinne, poza uprawnieniami określonymi w ust. 1, przysługuje:

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2018 r. poz. 1693, 2192, 2245, 2354 i 2529 oraz z 2019 r. poz. 271 i 730.

- 1) ulga w wysokości 51% na przejazdy w komunikacji krajowej środkami publicznego transportu zbiorowego:
 - a) kolejowego w 1 i 2 klasie pociągów osobowych i pospiesznych oraz autobusowego w komunikacji zwykłej i przyspieszonej – na podstawie biletów jednorazowych,
 - b) kolejowego w 2 klasie pociągów innych niż osobowe i pospieszne – na podstawie biletów jednorazowych;
- 2) dodatek kompensacyjny w wysokości 15% dodatku kombatanckiego, o którym mowa w art. 15;
- 3) ryczałt energetyczny w wysokości 165,71 zł miesięcznie;
- 4) w 2002 r. ryczałt energetyczny za korzystanie z energii elektrycznej, gazowej i ciepłej na cele domowe w wysokości 88,23 zł.

2a. Osoba uprawniona do ulgowego przejazdu, o której mowa w ust. 2 pkt 1 lit. b, korzystająca z przejazdu w klasie 1, zobowiązana jest do uiszczenia dopłaty w wysokości stanowiącej różnicę między należnością za pełnopłatny przejazd w klasie 1 a należnością za pełnopłatny przejazd w klasie 2.

3. Uprawnienia, o których mowa w ust. 2, przysługują również wdowom lub wdowcom – emerytom i rencistom oraz osobom pobierającym uposażenie w stanie spoczynku lub uposażenie rodzinne pozostałym po kombatantach i innych osobach uprawnionych.

3a. W przypadku zbiegu prawa do więcej niż jednego świadczenia emerytalnego lub rentowego przysługuje jeden dodatek kompensacyjny, o którym mowa w ust. 2 pkt 2.

3b. W przypadku zbiegu prawa do więcej niż jednego świadczenia emerytalnego lub rentowego przysługuje jeden ryczałt energetyczny, o którym mowa w ust. 2 pkt 3.

3c. Ryczałt energetyczny, o którym mowa w ust. 2 pkt 3, podlega corocznie waloryzacji od dnia waloryzacji emerytur i rent.

3d. Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych ogłasza, w formie komunikatu, w dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, w terminie do 7. dnia roboczego lutego każdego roku, należną od terminu waloryzacji kwotę ryczałtu energetycznego.

3e. Waloryzacja polega na pomnożeniu kwoty ryczałtu energetycznego w wysokości przysługującej w dniu poprzedzającym termin waloryzacji przez wskaźnik, o którym mowa w ust. 3g.

3f. W wyniku waloryzacji wysokość ryczałtu energetycznego nie może ulec zmniejszeniu.

3g. Prezes Głównego Urzędu Statystycznego ogłasza, w formie komunikatu, w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, w terminie do dnia 31 stycznia każdego roku, średnioroczny wskaźnik cen konsumpcyjnych nośników energii w poprzednim roku kalendarzowym.

4. (uchylony)

5. (uchylony)

5a. Minister właściwy do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia, rodzaje dokumentów poświadczających uprawnienia do korzystania z ulgowych przejazdów, o których mowa w ust. 2 pkt 1 i ust. 3, mając na względzie konieczność zapewnienia identyfikacji osób uprawnionych do ulgowych przejazdów.

6. Właściwe organy administracji rządowej oraz organy jednostek samorządu terytorialnego i ich związków określają szczegółowe zasady stosowania ulg i uprawnień, o których mowa w ust. 1–3.

Art. 20¹. 1. Kombatantom i innym osobom uprawnionym, które łącznie spełniają następujące warunki:

- 1) nie posiadają prawa do żadnych świadczeń rentowych lub emerytalnych ani prawa do uposażenia w stanie spoczynku albo uposażenia rodzinnego,
- 2) nie osiągają dochodów z tytułu pracy, pozarolniczej działalności gospodarczej podlegającej ubezpieczeniu społecznemu lub z tytułu rolniczej działalności gospodarczej podlegającej obowiązkowemu ubezpieczeniu rolników,
- 3) osiągnęły wiek 55 lat kobiety i 60 lat mężczyźni,

przysługuje świadczenie w wysokości dodatku kombatanckiego, o którym mowa w art. 15 ust. 1.

2. Osobom, o których mowa w ust. 1, przysługują także uprawnienia określone w art. 20 ust. 2.

2a. Świadczenie w wysokości dodatku kombatanckiego, dodatek kompensacyjny oraz ryczałt energetyczny są wypłacane osobom, o których mowa w ust. 1, kwartalnie w trzecim miesiącu kwartału.

3. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, tryb przyznawania osobom, o których mowa w ust. 1, świadczenia w wysokości dodatku kombatanckiego, dodatku kompensacyjnego oraz ryczałtu

energetycznego, mając na względzie konieczność zapewnienia sprawności postępowania przy ich przyznawaniu i wypłacaniu.

Art. 20². 1. Uznaje się zasługi osób, które z narażeniem życia, zdrowia lub wolności ukrywały i ratowały osoby ścigane przez okupacyjne władze niemieckie lub sowieckie, a także przez polskie władze okresu powojennego do 1956 r. z powodu ich działalności na rzecz suwerenności i niepodległości Polski oraz z przyczyn narodowościowych, religijnych i rasowych. W dowód uznania tych zasług Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych występuje, w szczególnie uzasadnionych przypadkach, z wnioskiem do Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o nadanie odznaczeń przewidzianych w ustawie z dnia 16 października 1992 r. o orderach i odznaczeniach (Dz. U. z 2015 r. poz. 475 i 1266, z 2016 r. poz. 1948 oraz z 2017 r. poz. 2303).

2. Za osoby spełniające warunki, o których mowa w ust. 1, uznaje się zwłaszcza obywateli polskich odznaczonych medalem „Sprawiedliwy Wśród Narodów Świata” przez Instytut Yad Vashem w Jerozolimie.

3. Do osób, o których mowa w ust. 1 i 2, nie stosuje się przepisów o świadczeniach przewidzianych w rozdziałach 2, 3 i 4.

Art. 20³. 1. Członek Korpusu Weteranów Walk o Niepodległość Rzeczypospolitej Polskiej ma prawo do jednorazowego, bezpłatnego otrzymania ubioru mundurowego na własność oraz do jego noszenia wraz z oznakami stopni wojskowych.

2. Członek Korpusu Weteranów Walk o Niepodległość Rzeczypospolitej Polskiej składa wniosek o wydanie ubioru mundurowego do wojskowego komendanta uzupełnień właściwego ze względu na jego miejsce zamieszkania.

3. Wniosek, o którym mowa w ust. 2, zawiera:

- 1) imię i nazwisko;
- 2) datę i miejsce urodzenia;
- 3) numer PESEL, a w przypadku nieposiadania numeru PESEL – serię i numer dowodu osobistego albo innego dokumentu potwierdzającego tożsamość;
- 4) adres zamieszkania lub adres do korespondencji;
- 5) informację o posiadanym stopniu wojskowym.

4. Do wniosku, o którym mowa w ust. 2, dołącza się kopię:

- 1) legitymacji potwierdzającej członkostwo w Korpusie Weteranów Walk o Niepodległość Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) dokumentu potwierdzającego posiadany stopień wojskowy.

5. Ubiór mundurowy wydaje dowódca jednostki budżetowej właściwy w sprawach zaopatrywania w dziale mundurowym, do którego wojskowy komendant uzupełnień przesyła wniosek, o którym mowa w ust. 2.

6. Dowódca jednostki budżetowej właściwy w sprawach zaopatrywania w dziale mundurowym zawiadamia niezwłocznie członka Korpusu Weteranów Walk o Niepodległość Rzeczypospolitej Polskiej, który złożył wniosek, o którym mowa w ust. 2, o miejscu i terminie wydania ubioru mundurowego.

7. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, elementy ubioru mundurowego członka Korpusu Weteranów Walk o Niepodległość Rzeczypospolitej Polskiej, okoliczności i sposób noszenia ubioru mundurowego wraz z oznakami stopni wojskowych oraz jego wzór.

8. Wydając rozporządzenie, o którym mowa w ust. 7, bierze się pod uwagę:

- 1) płeć członka Korpusu Weteranów Walk o Niepodległość Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) aby ubiór mundurowy był praktyczny i estetyczny;
- 3) konieczność odróżnienia ubioru mundurowego od umundurowania używanego w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 20⁴. 1. Członek Korpusu Weteranów Walk o Niepodległość Rzeczypospolitej Polskiej legitymujący się kartą kombatanta kierujący pojazdem samochodowym oznaczonym tą kartą może nie stosować się do niektórych znaków drogowych dotyczących zakazu ruchu lub postoju, na zasadach określonych dla osoby niepełnosprawnej legitymującej się kartą parkingową kierującej pojazdem samochodowym oznaczonym tą kartą, o której mowa w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2018 r. poz. 1990, 2244 i 2322 oraz z 2019 r. poz. 53, 60 i 730).

2. Kartę kombatanta wydaje członkowi Korpusu Weteranów Walk o Niepodległość Rzeczypospolitej Polskiej Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, na jego pisemny wniosek.

3. Wniosek, o którym mowa w ust. 2, zawiera:

- 1) imię i nazwisko;

- 2) datę i miejsce urodzenia;
- 3) numer PESEL, a w przypadku nieposiadania numeru PESEL – serię i numer dowodu osobistego albo innego dokumentu potwierdzającego tożsamość;
- 4) adres zamieszkania lub adres do korespondencji.

4. Kartę kombatanta wydaje się członkowi Korpusu Weteranów Walk o Niepodległość Rzeczypospolitej Polskiej bezterminowo. Za wydanie karty nie pobiera się opłaty.

5. Karta kombatanta traci ważność:

- 1) w przypadku zgłoszenia utraty karty przez osobę, której wydano kartę;
- 2) w przypadku zwrotu karty organowi, który ją wydał;
- 3) w razie śmierci osoby, której wydano kartę.

6. Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych dokonuje, z zachowaniem przepisów [*ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1986 i 2215 oraz z 2019 r. poz. 53 i 730)*] **<ustawy z dnia 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz. U. poz. 2019)>**, wyboru producenta blankietów kart kombatanta.

Zmiana w ust. 6 w art. 20⁴ wejdzie w życie z dn. 1.01.2021 r. (Dz. U. z 2019 r. poz. 2020).

7. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) wzór oraz tryb wydawania kart kombatanta członkom Korpusu Weteranów Walk o Niepodległość Rzeczypospolitej Polskiej, uwzględniając w szczególności konieczność zapewnienia jednolitej procedury wydawania kart kombatanta oraz technicznego zabezpieczenia karty w sposób gwarantujący jej autentyczność;
- 2) zasady nadawania numerów wydawanym kartom kombatanta, uwzględniając w szczególności konieczność stworzenia sprawnego systemu wydawania, ewidencjonowania i kontroli prawidłowości wykorzystywania kart;
- 3) tryb postępowania w sprawie zwrotu karty kombatanta, mając na względzie zapewnienie jednolitej procedury zwrotu kart;
- 4) wzór wniosku o wydanie karty kombatanta, mając na uwadze zapewnienie jednolitej formy składanych wniosków.

Rozdział 5

Zasady orzekania o uprawnieniach

Art. 21. 1. Uprawnienia określone w ustawie przysługują osobie, która uzyska decyzję potwierdzającą działalność wymienioną w art. 1 ust. 2 i w art. 2 albo fakty,

o których mowa w art. 4, posiada obywatelstwo polskie lub posiadała je w okresie działalności kombatanckiej bądź w okresie podlegania represjom, z zastrzeżeniem ust. 2.

1a. Uprawnienia wdów i wdowców, o których mowa w art. 20 ust. 3, pozostałych po kombatantach i innych osobach uprawnionych przysługują osobom posiadającym obywatelstwo polskie lub Kartę Polaka, o której mowa w ustawie z dnia 7 września 2007 r. o Karcie Polaka (Dz. U. z 2018 r. poz. 1272 i 1669).

2. Uprawnienia, o których mowa w ust. 1, nie przysługują osobie, która:

- 1) w okresie wojny 1939–1945 kolaborowała z hitlerowskim okupantem;
- 2) przymusowo pełniła służbę w armii niemieckiej lub dobrowolnie zadeklarowała odstępowanie od narodowości polskiej, jeżeli potem do końca wojny nie brała udziału w walce o niepodległość Polski;
- 2¹) kolaborowała z radzieckimi władzami okupacyjnymi w latach 1939–1941;
- 3) służyła w NKWD albo w innych organach represji ZSRR lub w oddziałach radzieckiej partyzantki prowadzących działania przeciwko Narodowi, Państwu Polskiemu lub jego obywatelom;
- 4) w latach 1944–1956:
 - a) pełniła służbę lub funkcję i była zatrudniona w strukturach Urzędów Bezpieczeństwa, Służby Bezpieczeństwa i Informacji Wojskowej, a także nadzorujących je komórkach jednostek zwierzchnich związanych ze stosowaniem represji wobec osób działających na rzecz suwerenności i niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej,
 - b) była zatrudniona, pełniła służbę lub funkcję w jednostkach organizacyjnych lub na stanowiskach związanych ze stosowaniem represji wobec osób podejrzanych lub skazanych za działalność podjętą na rzecz suwerenności i niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej:
 - w organach prokuratury i prokuraturze wojskowej,
 - w sądownictwie powszechnym lub wojskowym,
 - w służbie więziennej,
 - c) była zatrudniona, pełniła służbę lub funkcję w aparacie bezpieczeństwa publicznego poza strukturami Urzędów Bezpieczeństwa, Służby Bezpieczeństwa lub Informacji Wojskowej, jeżeli podczas i w związku z tą działalnością wykonywała zadania śledcze i operacyjne związane

bezpośrednio ze zwalczaniem organizacji oraz osób działających na rzecz suwerenności i niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej,

- d) była funkcjonariuszem organów bądź jednostek organizacyjnych Polskiej Partii Robotniczej lub Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, do których właściwości rzeczowej – terenowej i centralnej – należał nadzór nad instytucjami, o których mowa w lit. a i b, bądź nad zadaniami, o których mowa w lit. c;
- 5) uchybiła godności obywatela polskiego, wykorzystując władzę otrzymaną od instytucji stosujących represje do ciemnienia współwięźniów;
- 6) uchybiła godności obywatela polskiego, donosząc władzom komunistycznym o żołnierzach podziemia, legionistach, organizacjach podziemnych, partyzanckich i tych wszystkich, których obejmują art. 2 i 4;
- 7) dopuściła się zabójstwa lub innej zbrodni wobec osób cywilnych w okresie do 31 grudnia 1956 r. w związku z działalnością uznaną za działalność kombatancą lub równorzędną w rozumieniu ustawy, za co została skazana prawomocnym wyrokiem sądu.

3. Nie stosuje się przepisu ust. 2 pkt 4 lit. a i b wobec osób:

- 1) które przedłożą dowody, że do wymienionych służb i organów zostały skierowane przez organizacje niepodległościowe lub przez te organizacje były zwerbowane w celu udzielenia im pomocy.

2) (uchylony)

4. (uchylony)

Art. 22. 1. O spełnieniu warunków, o których mowa w art. 21, orzeka, w drodze decyzji administracyjnej, Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych lub osoby przez niego upoważnione, na podstawie udokumentowanego wniosku zainteresowanej osoby. Na podstawie decyzji o przyznaniu uprawnień określonych w ustawie Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych wydaje odpowiednie zaświadczenie.

1a. Wniosek, o którym mowa w ust. 1, zawiera imię lub imiona oraz nazwisko, nazwisko rodowe w przypadku kobiet, datę i miejsce urodzenia, imiona rodziców, obywatelstwo, numer PESEL, dane teleadresowe: adres miejsca zamieszkania lub adres korespondencyjny wnioskodawcy, numer telefonu lub adres poczty elektronicznej, a także dowody potwierdzające prowadzenie działalności

kombatanckiej lub doznane represje. W przypadku wnioskodawców zamieszkałych za granicą wniosek powinien zawierać także imię lub imiona oraz nazwisko wnioskodawcy używane w czasie prowadzenia działalności kombatanckiej lub w czasie podlegania represjom oraz nazwisko rodowe matki wnioskodawcy.

2. W trybie, o którym mowa w ust. 1, wydawane są decyzje i zaświadczenia potwierdzające uprawnienia osób, o których mowa w art. 20 ust. 3, przy czym wniosek o wydanie decyzji zawiera dodatkowo odpis aktu zgonu małżonka, dowód potwierdzający posiadanie obywatelstwa polskiego albo Karty Polaka i dowód posiadania przez wnioskodawcę statusu emeryta lub rencisty. W przypadku wdów i wdowców pozostałych po osobach posiadających w chwili śmierci uprawnienia kombatanckie nie przedkłada się dowodów potwierdzających prowadzenie działalności kombatanckiej lub doznane represje przez osobę zmarłą.

2a. W przypadku wznowienia postępowania na podstawie art. 145 § 1 pkt 5 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 2096 oraz z 2019 r. poz. 60 i 730) przepisu art. 146 § 1 tej ustawy nie stosuje się.

3. (utracił moc)³⁾

4. (uchylony)

Rozdział 6

Źródła i sposób finansowania oraz sposób wypłacania niektórych świadczeń

Art. 23. (uchylony)

Art. 23a. 1. Wydatki na:

- 1) pomoc pieniężną, o której mowa w art. 19, wraz z kosztami jej obsługi, które mogą wynosić do 5% wartości tej pomocy,
- 2) upamiętnianie i popularyzowanie historii walk o Odrodzenie Polski i represji wojennych oraz okresu powojennego, w tym na działalność dokumentacyjną i wydawniczą,
- 3) pokrycie kosztów zadań administracyjnych i opiekuńczych, wykonywanych na rzecz środowiska kombatanckiego, zleczonych organizacjom pozarządowym przez Szefa Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych

³⁾ Z dniem 29 kwietnia 2003 r. na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 15 kwietnia 2003 r. sygn. akt SK 4/02 (Dz. U. poz. 658).

– są realizowane ze środków budżetu państwa.

1a. Wydatki na pokrycie kosztów związanych z wydaniem ubioru mundurowego, o którym mowa w art. 20³ ust. 1, są realizowane ze środków budżetu państwa, z części, której dysponentem jest Minister Obrony Narodowej.

2. (uchylony)

3. Środki na upamiętnianie i popularyzowanie historii walk o Odrodzenie Polski i represji wojennych oraz okresu powojennego, przez działalność dokumentacyjną i wydawniczą, mogą otrzymywać także, na podstawie umów zawartych z dysponentem części budżetowej – Szefem Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych – podmioty inne niż określone w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2016 r. poz. 1817 i 1948 oraz z 2017 r. poz. 60, 573 i 1909).

4. Do wyłaniania podmiotów, o których mowa w ust. 3, stosuje się odpowiednio przepisy działu II rozdziału 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Art. 24. 1. Świadczenia pieniężne przewidziane dla kombatantów, innych osób uprawnionych i pozostałych po nich członków rodzin, dodatek kompensacyjny określony w art. 20 ust. 2 pkt 2 i ust. 3, ryczałt energetyczny określony w art. 20 ust. 2 pkt 3 i ust. 3 oraz odsetki za opóźnienie w ustaleniu prawa do nich lub ich wypłaty są wypłacane przez właściwe organy emerytalne lub rentowe i finansowane wraz z kosztami ich obsługi z budżetu państwa.

2. Świadczenia, dodatek kompensacyjny oraz ryczałt energetyczny, o których mowa w ust. 1, przysługujące osobom otrzymującym uposażenie w stanie spoczynku albo uposażenie rodzinne wypłacają ze środków budżetu państwa jednostki wypłacające te uposażenia. Jeżeli jednak osoby te są uprawnione także do pobierania świadczenia o charakterze rentowym, świadczenia, o których mowa w ust. 1, wypłaca właściwy organ rentowy.

Art. 24a. 1. Na wniosek kombatanta lub innej osoby uprawnionej, zamieszkałych za granicą w państwie członkowskim Unii Europejskiej, państwie członkowskim Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) lub w państwie, z którym Rzeczpospolitą Polską łączy umowa międzynarodowa w dziedzinie ubezpieczeń społecznych przewidująca transfer emerytur lub rent, świadczenia pieniężne, dodatek kompensacyjny oraz ryczałt energetyczny, wypłaca

się wraz z emeryturą, rentą, uposażeniem w stanie spoczynku lub innymi świadczeniami, w państwie zamieszkania, na rachunek bankowy tej osoby za granicą lub w innej formie wskazanej przez organ emerytalny lub rentowy, w terminach i trybie ustalonym przez ten organ. Wypłata dokonywana jest w walucie wymienialnej.

2. Przepis ust. 1 stosuje się do kombatantów i innych osób uprawnionych, którzy są uprawnieni do świadczenia w wysokości dodatku kombatanckiego, o którym mowa w art. 20¹ oraz do dodatku kompensacyjnego i ryczałtu energetycznego, mimo braku prawa do emerytury lub renty, uposażenia w stanie spoczynku albo uposażenia rodzinnego.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się również do kombatantów i innych osób uprawnionych zamieszkałych za granicą w państwie, z którym Rzeczypospolitej Polskiej nie łączy umowa międzynarodowa w dziedzinie ubezpieczeń społecznych przewidująca transfer emerytur lub rent.

Rozdział 6a

Baza danych osób uprawnionych

Art. 24b. 1. W celu zapewnienia możliwości weryfikacji udzielania świadczeń opieki zdrowotnej Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych prowadzi, w formie elektronicznej, bazę danych osób mających uprawnienia z tytułów określonych w art. 1–4, zwaną dalej „bazą danych osób uprawnionych”, zawierającą informacje posiadane przez Szefa Urzędu, w tym informacje udostępniane przez podmioty określone w ust. 3.

2. W bazie danych osób uprawnionych są przetwarzane następujące informacje dotyczące tych osób:

- 1) imię lub imiona oraz nazwisko;
- 2) adres miejsca zamieszkania;
- 3) data urodzenia;
- 4) numer PESEL, a w przypadku osób, którym nie nadano numeru PESEL – numer dokumentu potwierdzającego tożsamość;
- 5) informacja o rodzaju przyznanego świadczenia: rencie, rencie inwalidy wojennego, rencie osoby represjonowanej, dodatku kombatanckim, świadczeniu w wysokości dodatku kombatanckiego.

3. Do nieodpłatnego przekazywania informacji do bazy danych osób uprawnionych w zakresie określonym w ust. 2 są obowiązane następujące podmioty: Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Zakład Emerytalno-Rentowy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, wojskowe biura emerytalne, Biuro Emerytalne Służby Więziennej, Minister Sprawiedliwości w zakresie spraw dotyczących sędziów w stanie spoczynku oraz Prokurator Generalny w zakresie spraw dotyczących prokuratorów w stanie spoczynku.

4. Podmioty określone w ust. 3 przekazują Szefowi Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych informacje do bazy danych osób uprawnionych do 15. dnia miesiąca następującego po zakończeniu każdego kwartału w roku kalendarzowym.

Art. 24c. 1. Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych aktualizuje bazę danych osób uprawnionych i przekazuje nieodpłatnie informacje zawarte w tej bazie Narodowemu Funduszowi Zdrowia w terminie 14 dni od dnia przekazania informacji do bazy danych osób uprawnionych przez podmioty określone w art. 24b ust. 3.

2. Podczas aktualizowania bazy danych osób uprawnionych Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych usuwa z bazy danych informacje o danej osobie uprawnionej w razie zgonu tej osoby lub wydania decyzji o pozbawieniu jej uprawnień określonych w ustawie.

3. W celu uzyskania informacji o zgonach Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych korzysta z rejestru PESEL na zasadach określonych w przepisach ustawy z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności (Dz. U. z 2017 r. poz. 657 i 2286).

Rozdział 7

Przepisy przejściowe i końcowe

Art. 25. 1. Osoby, które uzyskały uprawnienia kombatanckie na podstawie dotychczasowych przepisów, zachowują te uprawnienia, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. Pozbawia się uprawnień kombatanckich osoby:

1) wymienione w art. 21 w ust. 2:

a) w pkt 1, 3 i 4, z zastrzeżeniem art. 21 ust. 3,

- b) w pkt 2, 2¹, 5 i 6, jeżeli w wyniku postępowania weryfikacyjnego wykazano im czyny, o których mowa w tych przepisach;
- 2) które na mocy dotychczasowych przepisów uzyskały uprawnienia kombatanckie wyłącznie z tytułu działalności w latach 1944–1956 w charakterze „uczestników walk o ustanowienie i utrwalenie władzy ludowej” lub innych tytułów niż wymienione w art. 1 ust. 2, w art. 2 oraz w art. 4. Uprawnienia te zachowują jednak osoby, które uczestniczyły w Wojnie Domowej w Hiszpanii w latach 1936–1939 lub które uprawnienia te uzyskały z tytułów określonych w ustawie, oraz żołnierze z poboru, którzy pełnili służbę wojskową w Wojsku Polskim w okresie od 10 maja 1945 r. do 30 czerwca 1947 r.

3. Uprawnienia uzyskane od Związku Bojowników o Wolność i Demokrację i Związku Kombatantów Rzeczypospolitej Polskiej po 31 grudnia 1988 r. podlegają weryfikacji.

4. Decyzje administracyjne w sprawie pozbawienia uprawnień kombatanckich podejmuje Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych.

5. Decyzje, o których mowa w ust. 4, są wydawane, w tym w wyniku weryfikacji, z urzędu lub na wniosek stowarzyszeń kombatanckich, Ministra Sprawiedliwości, Ministra Obrony Narodowej albo ministra właściwego do spraw wewnętrznych.

6. (uchylony)

7. Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych zawiadamia niezwłocznie właściwy organ emerytalny lub rentowy albo właściwą jednostkę wypłacającą uposażenie w stanie spoczynku lub uposażenie rodzinne oraz dowódcę jednostki budżetowej właściwego do wydania ubioru mundurowego o pozbawieniu danej osoby uprawnień kombatanckich.

Art. 26. Osoby, o których mowa w art. 25, pozbawione prawomocną decyzją uprawnień kombatanckich tracą uprawnienia wynikające z ustawy, z wyjątkiem uprawnień, o których mowa w art. 12, z tym że osobom, które w dniu wejścia w życie ustawy pobierały emerytury, *renty inwalidzkie*⁴⁾ lub renty rodzinne, zamiast tych świadczeń przyznaje się:

⁴⁾ Obecnie renty z tytułu niezdolności do pracy na podstawie art. 10 pkt 3 ustawy z dnia 11 października 2002 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin, ustawy o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego, ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz ustawy o zasiłkach

- 1) świadczenia na zasadach ogólnych, określonych w przepisach *o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin*⁵⁾ lub w innych przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym;
- 2) świadczenia w kwocie najniższej, jeżeli nie spełniają warunków do przyznania świadczeń, o których mowa w pkt 1; przepisy *o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin*⁵⁾ stosuje się odpowiednio.

Art. 27. Zaświadczenia i legitymacje o uprawnieniach kombatanckich, wystawione na podstawie dotychczasowych przepisów, do czasu wydania nowych zaświadczeń zachowują moc, chyba że została wydana decyzja o pozbawieniu uprawnień.

Art. 28. (pominięty)

Art. 29. (pominięty)

Art. 30. 1. Wnioski o nadanie odznaczeń upamiętniających udział w walkach o niepodległość i suwerenność Rzeczypospolitej Polskiej przedstawia Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, z własnej inicjatywy lub na wniosek stowarzyszeń kombatanckich:

- 1) Minister Obrony Narodowej – w stosunku do osób, o których mowa w art. 1,
- 2) Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych – w stosunku do osób, o których mowa w art. 2 i 4

– na zasadach określonych w obowiązujących przepisach.

2. Przepis ust. 1 nie narusza uprawnień ministra właściwego do spraw zagranicznych do przedstawiania wniosków o nadanie tych odznaczeń.

3. Przepisy dotyczące postępowania w sprawach nadawania odznaczeń, niepozostające w sprzeczności z ust. 1 i 2, stosuje się odpowiednio.

Art. 31. (pominięty)

Art. 32. (pominięty)

rodziny, pielęgnacyjnych i wychowawczych (Dz. U. poz. 1515), która weszła w życie z dniem 15 listopada 2002 r.

⁵⁾ Obecnie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych na podstawie art. 192 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1383, 1386 i 2120), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 1999 r.

Art. 33. Traci moc ustawa z dnia 26 maja 1982 r. o szczególnych uprawnieniach kombatantów (Dz. U. poz. 122 i 269, z 1986 r. poz. 202 oraz z 1987 r. poz. 84 i 180).

Art. 34. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1991 r.